

Adroddiad i: Cyngor Sir

Dyddiad y Cyfarfod: 10 Gorffennaf 2012

Aelod Arweiniol / Swyddog:

Awdur yr Adroddiad: Gary Williams – Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd

Teitl: Comisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru – Papur Ymgynghorol Polisi Maint Cyngor

---

1. Beth yw testun yr adroddiad?

1.1 Mae'r adroddiad yn ymdrin â phapur ymgynghorol y Comisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru mewn perthynas â'i Bolisi Maint Cyngor.

2. Beth yw'r rheswm dros wneud yr adroddiad hwn?

2.1 Mae Comisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru (y Comisiwn) yn ymgynghori ar gynigion polisi i gyflwyno maint cyngor fel 'mân cychwyn i unrhyw adolygiad etholiadol'. Mae'r Comisiwn wedi nodi y dylid dychwelyd unrhyw ymatebion i'r ymgynghoriad atynt erbyn 16 Gorffennaf 2012. Pwrpas yr adroddiad hwn yw ceisio cymeradwyaeth y Cyngor o'r ymateb a gynigir.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1 Bod y Cyngor yn cymeradwyo cyflwyno'r ymateb drafft i'r ymgynghoriad a ddangosir yn Atodiad 4 (i ddilyn).

4. Manylion yr adroddiad

4.1 Mae gofyn i'r Comisiwn gynnal adolygiadau achlysurol o drefniadau etholiadol y ddau ar hugain awdurdod unedol yng Nghymru.

4.2 Mae'r Comisiwn yn defnyddio'r term 'Maint cyngor' i ddisgrifio cyfanswm y cynghorwyr i'w hethol i'r Cyngor.

4.3 Maint cyngor yw mân cychwyn unrhyw adolygiad. Mae'r Comisiwn yn ystyried na all ystyried patrymau'r adrannau etholiadol heb sicrhau bod y nifer optimwm o etholwyr i bob cynghorydd.

4.4 Mae'r Comisiwn yn ystyried bod maint cyngor yn rhan bwysig o adnabod cynllun etholiadol sy'n darparu ar gyfer llywodraeth leol effeithiol a chyfleus. Bydd y nifer cywir o aelodau yn darparu sail i'r Cyngor allu cyflawni ei fusnes yn y modd mwyaf effeithiol.

4.5 Mae'r Comisiwn yn ystyried bod gwerth ystyried sut gaiff maint cyngor ei sefydlu fel egwyddor gyffredinol sydd y tu hwnt i gylch gwaith adolygiad penodol.

4.6 Mae'r papur ymgynghorol yn cyflwyno proses ar gyfer sefydlu maint cyngor.

- 4.7 Mae'r Comisiwn yn bwriadu mabwysiadu dull bandio sy'n grwpio awdurdodau tebyg â'i gilydd ac sy'n adnabod maint cyngor yn seiliedig ar y band.
- 4.8 Mae'r Comisiwn yn cynnig pedwar categori: Gwledig, Trefol, Cwm ac Arall. Nodir y grwpiau hyn yn Atodiad 1.
- 4.9 Mae'r Comisiwn wedi cyfrifo cynnig maint cyngor i bob awdurdod. Nid yw'r Comisiwn yn bwriadu'i ddefnyddio'n rhagnodol ac mae'n ystyried bod maint sy'n blws neu finws tri'r ffigur a gynigir yn foddhaol. Mae'r Comisiwn yn bwriadu cael trafodaethau gyda phob awdurdod sy'n rhan o'r adolygiad. Mae'n bosibl i'r trafodaethau hyn berswadio'r Comisiwn i fabwysiadu maint cyngor sydd y tu hwnt i blws neu finws tri.
- 4.10 Mae'r cynigion ar gyfer maint cyngor sydd yn y papur wedi'u nodi yn Atodiad 2. Gosodwyd Sir Ddinbych yn y categori Gwledig gyda Maint cyngor arfaethedig o 43 cynghorydd.
- 4.11 Mae'r Comisiwn yn ystyried y dylai'r awdurdodau gael maint cyngor sy'n darparu'r cymarebau aelod etholwr canlynol:

Gwledig	1	:	1,750
Trefol	1	:	2,500
Cwm	1	:	2,350
Arall	1	:	1,850

- 4.12 Cyn iddo gymryd unrhyw benderfyniadau ynghylch trefniadau etholiadol, mae'r Comisiwn yn ystyried y dylai ddeall rôl cynghorwyr yn yr ardal y mae'n ei hadolygu, a sut mae'r rolau hyn yn ffitio gyda'i gilydd o fewn awdurdod penodol er mwyn deall sawl aelod sydd ar yr awdurdod ei angen. Byddai'r ddealltwriaeth hon yn cael ei defnyddio ar y cyd â'r dull bandio.
- 4.13 Bydd y Comisiwn hefyd yn ystyried Cyfarwyddyd Gweinidog 2009 sy'n nodi mai'r nod ddylai fod i sefydlu adrannau etholiadol lle nad yw'r gymhareb rhwng cynghorydd ac etholwyr yn is nag 1:1,750.
- 4.14 Yn ogystal ag ystyried y dull bandio a'r drafodaeth gyda'r cyngor, bydd y Comisiwn yn ystyried cyfansoddiad daearyddol yr ardal. Bydd maint cymunedau a wardiau cymunedau yn parhau i fod yn ffactor wrth adnabod maint cyngor a fydd yn darparu ar gyfer adrannau y gellir eu seilio ar y cymunedau.
- 4.15 Mae gweithdrefn y Comisiwn ar gyfer cynnal adolygiad etholiadol yn golygu y bydd aelodau a swyddogion y Comisiwn yn cyfarfod gydag aelodau ac uwch swyddogion o'r cyngor cyn yr adolygiad i drafod gofynion o ran gweithdrefnau a data. Mae'r Comisiwn yn awgrymu y dylid hefyd trafod y mater o faint cyngor yn y cyfarfodydd hyn. Dylai Aelodau Grŵp roi eu safbwyntiau ar ba aelodaeth sy'n briodol er gweithrediad y cyngor.
- 4.16 Yn dilyn y trafodaethau hyn, bydd y comisiwn yn cytuno ar faint cyngor mewn cyfarfod comisiwn ffurfiol ac wedyn yn hysbysu'r partiön hynny sydd â diddordeb beth yw'r maint, er mwyn i'r partiön hynny gyfrannu at yr adolygiad a chyflwyno cynllun i'r Comisiwn yn seiliedig ar y maint cyngor cytunedig.

4.17 Mae'r Comisiwn yn gwahodd ymatebion ymgynghorol i'r cwestiynau gaiff eu gofyn ganddo yn y papur ymgynghorol ac sydd i'w gweld yn Atodiad 3.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

5.1 Dyma ymateb i ymgynghoriad mewn perthynas â phapur a gynhyrchwyd gan y Comisiwn. Ni fydd yr ymateb yn effeithio'n uniongyrchol ar flaenoriaethau corfforaethol.

6. Beth fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1 Nid fydd unrhyw gostau uniongyrchol ynghlwm â'r ymateb. Mae'r ymgynghoriad yn ymwneud â pholisi i'w fabwysiadu gan y Comisiwn. Mae'n bosibl i unrhyw benderfyniadau a wneir gan adolygiadau etholiadol y Comisiwn yn y dyfodol effeithio ar gyfanswm y gwariant ar gyflogau aelodau.

7. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd?

7.1 Mae'r Papur Ymgynghorol wedi'i ddsbarthu i Aelodau Grŵp yn gofyn iddynt ddarparu safbwyntiau eu Grwpiau cyn cyfarfod y Cyngor fel bod modd paratoi ymateb drafft, yn ymgorffori'r safbwyntiau hynny, i'r Cyngor fel Atodiad 4 (i ddilyn).

8. Datganiad y Prif Swyddog Ariannol

Nid oes unrhyw oblygiadau cost uniongyrchol o'r adroddiad hwn; fodd bynnag, petai'r newidiadau arfaethedig yn cael eu mabwysiadu, fe fydd effaith ariannol fechan.

9. Beth yw'r risgiau, ac oes yna unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

9.1 Gallai methu â darparu ymateb i'r ymgynghoriad olygu bod y Comisiwn yn penderfynu ar ei Bolisi Maint Cyngor heb ystyried safbwyntiau'r Cyngor.

10. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Adran 111 Deddf Llywodraeth Leol 1972.